

Het Vlier

Het Vlier 1

7414 AR Deventer

0570 - 504620

Bovenbouw havo, atheneum en gymnasium

Directeur: de heer A.G.F. Jansen

Portefeuillehouder SL: mw.drs. C.M. Pape Med.

Zorgcoördinator: mw. I. Everts

Orthopedagoog: mw.drs. C. Speelman

Vooraf

Dit ondersteuningsprofiel is gebaseerd op het landelijk vastgestelde referentiekader voor passend onderwijs en kent drie onderdelen:

- Basisondersteuning
- Arrangementen
- Ambitie van de school

Basisondersteuning

In dit deel wordt aangegeven welke ondersteuning de school biedt in het kader van haar reguliere onderwijsaanbod. Binnen het samenwerkingsverband hebben de scholen afspraken gemaakt over het minimale niveau van de basisondersteuning geldend voor alle scholen van het samenwerkingsverband. U kunt de beschrijving daarvan vinden op de site van het samenwerkingsverband. In dit schoolondersteuningsprofiel wordt in beknopte vorm aangegeven hoe deze school daar nader invulling aan heeft gegeven.

Arrangementen

Voor een aantal leerlingen is het onderwijs, ondanks de basisondersteuning, onvoldoende passend. Van overheidswege ontvangt het samenwerkingsverband middelen om scholen in staat te stellen aanvullende ondersteuning te bieden. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen lichte ondersteuning en zware ondersteuning. De lichte ondersteuning wordt gegeven op de reguliere scholen en op de school voor praktijkonderwijs. Voor de zware ondersteuning zijn leerlingen in veel gevallen aangewezen op het speciaal onderwijs.

In dit schoolondersteuningsprofiel staan de vormen van lichte ondersteuning die de school biedt beschreven in de vorm van arrangementen.

Ambitie van de school

De scholen van het samenwerkingsverband streven naar een optimalisering van hun onderwijs- en ondersteuningsaanbod. In dit deel geeft de school aan welke hun ambitie is ten aanzien van het optimaliseren van het ondersteuningsaanbod.

1. Basisondersteuning

1. Preventieve en lichte curatieve functies	Op orde	In ontwikkeling	Niet op orde
1.1 Een aanbod voor leerlingen met dyslexie of dyscalculie (conform de protocollen).	X	*	
<p>Toelichting:</p> <p>Voor elke leerling met dyslexie zijn er passende faciliteiten binnen de kaders die door het College voor Toetsen en Examens (CvTE) worden gesteld. Mogelijke faciliteiten zijn: verlenging van toetstijd; computer als schrijfgerei; auditief computerprogramma <i>Sprint</i> gebruiken tijdens toetsen; auditieve boeken; toetsen in lettertype Arial lettergrootte 12.</p> <p>Daarnaast organiseert de school een ouderavond dyslexie aan het begin van het schooljaar voor (de ouders van) leerlingen uit de vierde klassen. Verder zijn er twee keuze-uren aan het begin van het schooljaar voor alle nieuwe vierde klas leerlingen met dyslexie waarin hun de praktische gang van zaken uitgelegd wordt.</p> <p>Hoe de school omgaat met dyscalculie wordt beschreven in het Rekenbeleidsplan EHL. Hierin wordt onder andere beschreven dat er de mogelijkheid bestaat om extra ondersteuning rekenen te krijgen in k-tijd. Voor leerlingen met ernstige rekenproblemen kan er een aanpak op maat worden opgesteld passend binnen de kaders die door het College voor Toetsen en Examens (CvTE) worden gesteld.</p>			
1.2 Preventieve of licht curatieve ondersteuning voor leerlingen die op enigerlei wijze achterstand dreigen op te lopen of hebben opgelopen op het aan hen aangeboden onderwijsprogramma.	X		
<p>Toelichting:</p> <p>Het Vlier kent zogenaamde k-uren. Deze 7 uren per week zijn vrij te kiezen voor iedere leerling. In deze uren bieden alle vakgroepen vakondersteunende lessen aan om eventuele achterstanden op dat gebied weg te werken. Verder bieden vrijwel alle vakken extra oefenmateriaal aan via hun vaksite in <i>It's Learning</i>, de digitale leeromgeving van de school. Dit materiaal kunnen leerlingen zelfstandig gebruiken.</p> <p>Elke vakgroep neemt iedere periode zogenaamde diagnostische toetsen of pretoetsen af, waarmee zowel leerling als docent zicht krijgt op de vorderingen die een leerling maakt. De resultaten van zo'n toets geven de leerling meer informatie op basis waarvan hij zich kan intekenen voor k-uren.</p> <p>Ouderejaars leerlingen die uitblinken in een vak wordt gevraagd om bijlesdocent te worden. De school houdt een lijst bij met namen en telefoonnummers van deze leerlingen en stelt deze lijst beschikbaar aan alle leerlingen via de examenvitrines en prikborden in de school. Op deze manier kunnen leerlingen tegen een kleine vergoeding hun extra eigen vakinhoudelijke ondersteuning organiseren.</p> <p>Er bestaat de mogelijkheid van het studeren onder toezicht. Dit zogenaamde 'verlengde rooster' houdt in dat leerlingen zelfstandig studeren in de mediatheek van de school. Hun aanwezigheid wordt verwacht én geregistreerd door de medewerkers van de mediatheek. Zij bieden geen vakinhoudelijke ondersteuning.</p>			
1.3 Onderwijsprogramma's en leerlijnen die zijn afgestemd op leerlingen die binnen een bepaalde leerlijn voor een of meerdere vakgebieden	X		

bovengemiddelde begaafd zijn.			
<p>Toelichting: Het Vlier heeft veel aandacht voor leerlingen die meer kunnen. Voor hen zijn er interne en externe activiteiten. Binnen k-tijd zijn er diverse programma's en modules voor getalenteerde en excellente leerlingen. Voor alle leerlingen die voldoen aan de norm zoals beschreven in de overgangsrichtlijnen bestaat de mogelijkheid om extra vak(ken) op te nemen in het pakket. Havo-leerlingen die uitblinken in een vak kunnen onder bepaalde voorwaarde dat vak volgen op vwo-niveau. VWO-leerlingen die uitblinken in een vak kunnen onder bepaalde voorwaarden dat vak in twee jaar tijd afronden. Getalenteerde havo-leerlingen kunnen deelnemen aan Top Talent programma's van Saxion. Vwo-leerlingen kunnen deelnemen aan masterclasses georganiseerd door de TU Twente of het Honours Pre U traject volgen. Verder bestaat er de mogelijkheid tot het volgen van web-colleges. Het Vlier kent ook een 'Talentengroep'. Het gaat dan om leerlingen die bijvoorbeeld bijzondere talenten hebben op het gebied van sport, dans, muziek, theater of kunst. De inspanningen van de begeleiders van de talentengroep richten zich erop dat leerlingen zoveel mogelijk ruimte krijgen om hun ambities zowel binnen als buiten school te realiseren. Een aandachtspunt hierbij is bijvoorbeeld de afstemming tussen examenverplichtingen (toetsen) en de externe activiteiten van leerlingen.</p>			
1.4 Onderwijsprogramma's en leerlijnen die zijn afgestemd op leerlingen die meer begaafd zijn.	X		
<p>Toelichting: Zie 1.3</p>			
1.5 Fysieke toegankelijkheid van schoolgebouwen, aangepaste werk- en instructieruimtes en de beschikbaarheid van hulpmiddelen voor leerlingen die dit nodig hebben.	X		
<p>Toelichting: Er is een invalidentoilet voor jongens/heren en een invalidentoilet voor meisjes/dames. In het gebouw is een lift aanwezig. Het Vlier is rolstoelvriendelijk. Behalve de gymzalen en de collegezaal (Z4) zijn alle ruimten voor rolstoelgebruikers bereikbaar. Wel zijn er in de gangen diverse klapdeuren die voor sommige rolstoelgebruikers, afhankelijk van de beperking, lastig te openen kunnen zijn. Leerlingen die een visuele beperking hebben, hebben de mogelijkheid om hun toetsen te maken op een computer met een vergroot beeldscherm met een hogere resolutie. De school heeft de mogelijkheid om een leerling met narcolepsie te laten slapen in een geblindeerde ruimte.</p>			

<p>1.6 (Ortho-)pedagogische en/of (ortho-)didactische programma's en methodieken die gericht zijn op sociale veiligheid en het voorkomen en aanpakken van gedragsproblemen.</p>	X		
<p>Toelichting: Een veilig schoolklimaat wordt bevorderd door: het mentoraat, klassenactiviteiten, actieve signalering pesten en aandacht voor thema's die spelen bij leerlingen. Het mentoraat is de afgelopen twee jaar geïntensiveerd: er is een vast mentoruur voor alle klassen waarin een mentorprogramma behandeld wordt. In dit programma is er ook aandacht voor groepsdynamiek, samenwerking en klasseklimaat. Leerlingen die niet zo lekker in hun vel zitten, kunnen indien wenselijk met een leerlingbegeleider in gesprek gaan. Daarbij is een aanbod voor individuele ondersteuning met een mogelijk intern/extern vervolgtraject. Tevens heeft de school een vertrouwenspersoon voor leerlingen die zich seksueel gerelateerde problematiek. Voor leerlingen die gebaat zijn bij een specifieke training, bieden wij trainingen op het gebied van: faalangstreductie, spreekangst, presentatieangst en rouwverwerking.</p> <p>Het expertisepunt fungeert binnen de school als vraagbaak voor docenten en leerlingen met een hulpvraag. Eerste aanspreekpunt is de mentor. De mentor neemt contact op met teamleider en /of coördinator leerlingbegeleiding als dat nodig is.</p> <p>Het protocol 'veilige school' is opgesteld.</p>			
<p>1.7 Een protocol voor medische handelingen.</p>		X	
<p>Toelichting: De school verzorgt naast de BHV-inzet slechts enkele beperkte medische handelingen. Dit laatste is alleen op uitdrukkelijk verzoek van ouders.</p>			
<p>1.8 De curatieve zorg en ondersteuning die de school samen met ketenpartners kan bieden.</p>	X		
<p>Toelichting: Het Vlier heeft een breed netwerk van externe partners waar nauw contact mee is. Het zijn organisaties die werkzaam zijn op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg, de jeugdarts, de huisarts, gezinscoaches, dyslexiebegeleiding, psychologische begeleiding en onderzoek, studiebegeleiding etc. Wanneer de school advies nodig heeft m.b.t. de begeleiding van een leerling, kunnen deze partners geconsulteerd worden. Leerlingen en ouders kunnen ook naar deze partners worden verwezen indien de begeleiding op school ontoereikend is. Wanneer een leerling onder behandeling of begeleiding is bij een van onze ketenpartners, onderhoudt de school nauw contact met de behandelaar na toestemming van ouders/leerling. Ouders, leerlingen en behandelaars worden veelvuldig op school uitgenodigd om samen tot een passend begeleidingsplan te komen.</p> <p>Tactus verzorgt gastlessen over verslavingsproblematiek (drugs) in alle vierde klassen. Daarnaast wordt er een ouderavond over dat onderwerp georganiseerd door Tactus. Ieder voorjaar staat deze organisatie een hele dag in school met een stand met informatie over het gebruik van alcohol.</p> <p>Daarnaast heeft Het Vlier intensief contact met de GGD (jeugdarts). Jaarlijks wordt in alle vierde klassen de JEJG-vragenlijst ('Jij en je gezondheid') afgenomen. Als de resultaten van deze vragenlijst aanleiding daartoe geven, worden leerlingen individueel uitgenodigd voor een curatief gesprek met de jeugdverpleegkundige.</p>			

Het Vlier heeft een korte lijn met de leerplichtambtenaar.			
2. Ondersteuningsstructuur	Op orde	In ontwikkeling	Niet op orde
2.1 Organogram van de ondersteuningsstructuur		X	
<p>Toelichting: De ondersteuningsstructuur is beschreven in een zorgplan, maar een organogram met toelichting ontbreekt.</p> <p style="text-align: center;"><i>De ondersteuningsstructuur voorziet in:</i></p>			
2.2 Afstemming met ouders	X		
<p>Toelichting: Ouders worden geïnformeerd indien er zorgen of bijzonderheden zijn m.b.t. verzuim, sociaal emotionele problematiek of resultaten. De mentor verzorgt in de meeste gevallen dit contact. Mocht daar aanleiding toe zijn, dan neemt de assistent teamleider, teamleider of ondersteuningscoördinator contact op met de ouders. Na iedere toetsweek neemt de mentor via e-mail of telefonisch contact op met ouders n.a.v. de behaalde resultaten. De school organiseert bij de start van het schooljaar informatieve ouderavonden over het verloop van dat betreffende leerjaar waarin ook de decaan een rol heeft. Later in het jaar zijn er twee gespreksavonden, waarbij leerlingen en ouders de mogelijkheid hebben om in gesprek te gaan met een vakdocent of mentor.</p>			
2.3 Zorgvuldige toelating	X		
<p>Toelichting: Indien nodig worden de bovenbouwteamleiders voorafgaand aan overgangsvergaderingen geconsulteerd m.b.t. de plaatsing van bijzondere leerlingen. Alle leerlingen die instromen vanuit de onderbouw, worden door middel van een warme overdracht tussen onderbouw en bovenbouw mentoren overgedragen. Ook op teamleider niveau is er een warme overdracht van leerlingen. De leerlingen van wie de extra ondersteuningsbehoefte bekend is of die om een andere reden de aandacht van de ondersteuningscoördinator behoeven, worden overgedragen tussen de diverse interne en externe ondersteuningscoördinatoren. Leerlingen die na het behalen van een havodiploma door willen stromen naar 5 vwo worden uitgenodigd voor een intakegesprek door een vwo-teamleider. De teamleiders hebben een warme overdracht van deze leerlingen. Leerlingen die zich aanmelden vanuit een niet-EHL school, voeren een intake gesprek met de betreffende teamleider, eventueel samen met de ondersteuningscoördinator.</p>			
2.4 Een ingericht mentoraat	X		
<p>Toelichting: Het Vlier kent een intensief klassenmentoraat. Iedere klas heeft één mentoruur per week op het rooster staan. Binnen dit uur wordt een mentorprogramma behandeld, waarin diverse onderwerp besproken worden. Te denken valt dan aan planning en organisatie, LOB, talentontwikkeling, reflectie op het leerproces en de persoonlijke ontwikkeling. De mentor heeft oog voor het welbevinden van de leerling én voor de resultaten.</p>			

<p>Binnen Het Vlier is de mentor het eerste aanspreekpunt voor de leerling, docenten en voor ouders. Wanneer een docent iets signaleert, meldt hij dit bij de mentor. De mentor overlegt indien nodig met de teamleider en/of de ondersteuningscoördinator.</p>			
2.5 Georganiseerde vorm van leerlingbespreking	X		
<p>Toelichting: Er zijn 4 keer per jaar besprekingen, waarin het persoonlijk functioneren van de leerling met de mentor, decaan (twee keer per jaar) en teamleider besproken wordt in een driehoeksoverleg. Waar nodig is één van de begeleiders van het expertisepunt aanwezig. Naast deze overleggen vinden er twee á drie keer per jaar rapportvergaderingen plaats waarin leerlingen worden besproken met het voltallige docentencorps. Tenslotte vindt er vier keer per jaar een zogenaamd ZAT-overleg plaats tussen de ondersteuningscoördinator en de teamleiders, waarin alle bekende zorgleerlingen besproken worden.</p>			
2.6 Een zorgcoördinator / intern begeleider	X		
<p>Toelichting: Het Vlier heeft een ondersteuningscoördinator.</p>			
2.7 Een Zorg Advies Team of Commissie van Begeleiding (ZAT)	X		
<p>Toelichting: Ondersteuningscoördinator, teamleider en eventueel medewerkers van het expertisepunt overleggen structureel om alle zorgleerlingen te bespreken: de voortgang/evaluatie van de begeleidingstrajecten die zijn uitgezet. De lijnen zijn hierin kort. Wanneer er aanleiding toe is organiseren we, al dan niet in samenwerking met het samenwerkingsverband VO Deventer, een MDO om vanuit verschillende disciplines en met verschillende begeleiders en instanties een leerling te bespreken.</p>			
2.8 Een vertrouwenspersoon	X		
<p>Toelichting: De school heeft een vertrouwenspersoon aangesteld.</p>			
2.9 Warme overdracht	X		
<p>Toelichting: Vanuit de onderbouw vindt een warme overdracht plaats met de bovenbouw. De leerlingen met een ondersteuningsbehoefte worden overgedragen tussen de ondersteuningscoördinatoren. Deze inventariseert en zorgt dat betreffende leerlingen bij de teamleider bekend worden. Leerlingen die na het behalen van een havodiploma door willen stromen naar 5 vwo worden uitgenodigd voor een intakegesprek door een vwo-teamleider. De teamleiders hebben een warme overdracht van deze leerlingen. Er is geen warme overdracht naar het HBO of WO wanneer leerlingen met een startkwalificatie Het Vlier verlaten. Dit gebeurt alleen in uitzonderingssituaties.</p>			

2.10 Interne communicatie rond aanvullende en/of extra ondersteuning en/of specifieke bijzonderheden	X		
<p>Toelichting: De mentor, teamleider, ondersteuningscoördinator, medewerkers EP en orthopedagoog zorgen voor vastlegging in het leerlingvolgsysteem. Wijzigingen of actuele zaken worden via dit systeem met de docenten gecommuniceerd. Verslagen van leerlingbesprekingen, rapportvergaderingen en ZAT-overleggen worden met de docenten gecommuniceerd via ditzelfde systeem.</p>			
2.11 De mogelijkheid een orthopedagoog / schoolpsycholoog te betrekken	X		
<p>Toelichting: Het Etty Hillesumlyceum heeft een aantal orthopedagogen in dienst. De orthopedagogisch medewerker is op afroep beschikbaar.</p>			

3. Planmatige aanpak	Op orde	In ontwikkeling	Niet op orde
De school beschikt over:			
3.1 Een omschreven signaleringssysteem. Met: <ul style="list-style-type: none"> • vaste momenten waarop onderzoek plaatsvindt naar cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling aan de hand van signaleringsinstrumenten tijdens eerste en tweede jaar. • een vastgestelde procedure als problemen worden gesignaleerd. • verzuimbeleid 	 nvt X X		
Toelichting: In het zorgplan staat de procedure beschreven bij signalering van problemen. In het algemeen kan gesteld worden dat de mentor de spil is in de begeleiding van de leerling. Bij problemen is hij dan ook het eerste aanspreekpunt. Indien gewenst, neemt hij contact op met de teamleider en/of ondersteuningscoördinator. Op Het Vlier zijn verzuimprocedures vastgelegd. De school heeft verzuimmedewerkers aangesteld die toezien op de naleving van deze procedures. Bij verzuim wordt een leerling direct actief benaderd. Een gemist uur moet altijd worden ingehaald. Bij een overschrijding van de grens kan de directeur een herkansing niet toekennen. Wanneer het verzuim te ver oploopt, wordt volgens de wet- en regelgeving rondom leerplicht de leerplichtambtenaar op de hoogte gesteld van het verzuim. Indien nodig wordt bij veel ziekteverzuim de GGD (jeugdarts) ingeschakeld. Ouders worden altijd op de hoogte gesteld van het verzuim van de leerling. In de meeste gevallen verzorgt de mentor dit contact, soms neemt de verzuimmedewerker contact op.			
3.2 Een omschreven leerlingvolgsysteem waarbij van iedere leerling een dossier wordt bijgehouden waarin opgenomen: <ul style="list-style-type: none"> • de cognitieve, motorische en creatieve ontwikkeling • de resultaten van aanvullende testen, toetsen en observaties • informatie m.b.t. de sociaal-emotionele ontwikkeling 	 X X X		
Toelichting: Het Vlier gebruikt een digitaal leerlingvolgsysteem: SOM. Een leerlingdossier is in zijn geheel zichtbaar voor de betreffende lesgevende collega's van Het Vlier.			
3.3 Een procedure voor het opstellen en bewaken van handelingsplannen / individuele ontwikkelingsplannen voor leerlingen die binnen de basisondersteuning aanvullende ondersteuning behoeven		X	
Toelichting: . Middels een aanvraagformulier leerlingenzorg wordt een leerling aangemeld bij de ondersteuningcoördinator, welke de aanvullende ondersteuning bij de betreffende medewerkers in gang			

<p>zet en een handelingsplan opent voor de individuele leerling in SOM. Het Vlier heeft twee leerlingbegeleiders in dienst die gesprekken voeren met leerlingen die net iets meer nodig hebben dan hun mentor kan bieden. Dit kan gaan over faalangst, sociaal emotionele problemen, rouw, stress. In drie tot vier gesprekken beoordeelt de leerlingbegeleider of dit voldoende is voor deze leerling of dat een verwijzing naar externe hulpverlening noodzakelijk is.</p>			
<p>3.4 Een vorm van leerlingbespreking die gericht is op de onderlinge ondersteuning van het team t.a.v. de zorg waaronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • overleg over studievorderingen, gesignaleerde problemen, functioneren van jaargroepen. • Intervisie gericht op het vergroten van deskundigheid 	X	X	
<p>Toelichting: Tijdens de periodieke leerlingbespreking tussen mentor-teamleider-decaan en evt. een medewerker van het EP worden alle leerlingen ingebracht en actiegericht besproken. Daarnaast zijn er twee á drie keer per jaar formele leerlingbesprekingen met alle lesgevende docenten, decanen en medewerkers van het Expertisepunt waarin leerlingen en klassen besproken worden. In deze besprekingen komt het functioneren van leerlingen en groepen aan de orde.</p> <p>In <i>Its learning</i> is een databank beschikbaar waarin de meest voorkomende problematiek wordt omschreven. Deze databank biedt tevens handelingsadviezen voor docenten. Individuele docenten kunnen bij problemen te rade gaan bij de ondersteuningscoördinator. Een vorm van structurele intervisie onder docenten m.b.t. zorgleerlingen bestaat nog niet.</p>			
<p>3.5 Een informatieprotocol dat vastlegt op welke wijze de contacten met ouders \ verzorgers en instanties verlopen indien zich problemen voordoen.</p>		X	
<p>Toelichting: Ouders worden te allen tijde geïnformeerd over het welbevinden en de resultaten van een leerling. De mentor neemt na iedere toetsperiode contact op met ouders n.a.v. de behaalde resultaten. Ouders kunnen ten alle tijden de resultaten en aan- en afwezigheid van leerlingen inzien in het digitale administratiesysteem (SOM). De school kent geen apart informatieprotocol m.b.t. de contacten met instanties.</p>			

4. Een overeengekomen kwaliteitsniveau	Op orde	In ontwikkeling	Niet op orde
4.1 De school voldoet aan de kwaliteitseisen conform het waarderingskader van de inspectie. Voor de school geldt tenminste het kwaliteitsniveau basistoezicht.	X		
Toelichting: Het Vlier heeft de status van basistoezicht.			
4.2 De school heeft een zorgplan / zorgparagraaf	X		
Toelichting: Het Vlier heeft een veiligheids- en zorgplan.			
4.3 De school gaat systematisch na in hoeverre haar inspanningen aangaande het zorgaanbod rendeert.		X	
Toelichting: De kwaliteit van het onderwijsaanbod en de ondersteuning worden binnen de school regelmatig geëvalueerd met leerlingen, ouders, eigen medewerkers en externe partners, via bijvoorbeeld klankbordgroepen. Bij het evalueren van de kwaliteit van het onderwijsaanbod worden ook 'harde' data betrokken. Voor de evaluatie van de ondersteuning van de zorgleerlingen zijn deze data ook beschikbaar.			

2 Arrangementen

2.2 Expertisepunt

Inhoudelijke interventies

Doelgroep

Leerlingen die problemen hebben van gedragsmatige, sociaal-emotionele, psychische of medische aard. Het betreft problemen die dusdanig zijn dat ze de schoolontwikkeling belemmeren en die niet binnen de reguliere setting in de klas en de mentorgroep in voldoende mate opgevangen kunnen worden.

Interventies

De ondersteuning wordt naar behoefte ingevuld. De ondersteuning kan zich richten op zowel de leerling als de mentor / docenten. De interventies kunnen uiteenlopende vormen aan nemen. Onderstaand een globaal overzicht.

Het Vlier biedt ondersteuning aan en gaat daarbij uit van het principe dat de leerling primair in de reguliere setting deelneemt aan het onderwijsproces.

Interventies gericht op de leerling

- Opvang aan het begin van de dag;
- Begeleidingsgesprekken gericht op het duiden van interacties; hulp bieden bij samenwerken, mediation naar docenten, ondersteunen bij leren omgaan met problematiek, mogelijkheden en versterken zelfinzicht
- Mogelijkheid bieden tot afzondering;
- Opvang tijdens pauzes en/of vrije lesuren;
- Begeleiding bij planning, agendabeheer, leerstrategieën; invulling keuze-uren (k-tijd), planning (voor toetsweek)
- Extra didactische ondersteuning bij de schoolvakken;

Interventies gericht op de docent

- observaties van interacties in de klas en collegiale consultatie;
- Bieden van handreikingen t.a.v. klassenmanagement;
- Verstrekken van schriftelijke informatie over alle mogelijke stoornissen;
- Aanwezigheid bij leerlingbesprekingen, driehoeksoverleggen (mentor-teamleider-decaan) en rapportvergaderingen.

Proces en structuur

Aanwezige deskundigheid binnen het EP-team

Binnen het team is ruime ervaring aanwezig mbt leerlingen uit cluster 3 en 4.

Aandacht en tijd die het team kan vrijmaken voor een leerling

Er is 1.7 fte ten behoeve van ±75 leerlingen die bij het Expertisepunt zijn aangemeld (situatie 2017-2018) De formatie wordt door drie medewerkers ingevuld. Dit schooljaar heeft het EP tevens de beschikking over een stagiair.

Protocollen, aanpakken, programma's, methodieken en materialen die de school heeft

In het licht van een opgesteld ontwikkelingsperspectiefplan wordt de ontwikkeling van de leerling gevolgd. Naar behoefte wordt de ondersteuning ingevuld. Bij het volgen van de ontwikkeling wordt altijd de context

meegenomen. De ontwikkelingsgeschiedenis thuis en op school wordt in beeld gebracht. Er wordt gekeken naar de interactie van de leerling met volwassenen en met medeleerlingen. Uitgangspunt is de handelingsgerichte diagnostiek.

Inrichting ruimtelijk omgeving

Er is permanent een aparte ruimte op school beschikbaar waar altijd een begeleider beschikbaar is. Daarnaast beschikt de school over diverse spreekkamers waar leerlingen desgewenst alleen kunnen werken.

Samenwerkingsrelaties met ouders en onderwijs- en ketenpartners.

Bij het opstellen van het ontwikkelingsperspectief en de nadere uitwerking daarvan in een plan worden de ouders en eventueel partners uit de keten betrokken. De uitvoering van het plan wordt periodiek met de ouders geëvalueerd.

Wanneer een leerling extern hulpverlening ontvangt, wordt na toestemming van de ouders en leerling altijd contact onderhouden met deze betreffende instantie. De partners in de keten worden vervolgens intensief betrokken in de driehoek ouders/leerling-school-hulpverlening.

2.2 Individuele begeleiding van leerlingen met fysieke beperkingen (visueel, auditief, motorisch)

Inhoudelijke interventies

Doelgroep

- Leerlingen met een visuele beperking (blind / slechtziend).
- Leerlingen met auditieve beperking (doof / slechthorend).
- Leerlingen met ernstige spraak- / taal moeilijkheden
- Leerlingen met een lichamelijke beperking, of langdurig zieke leerlingen of leerlingen met epilepsie

Interventies

Individuele ondersteuning gericht bij het leren omgaan met belemmeringen voortkomend uit de fysieke beperking opdat het geboden onderwijs succesvol gevolgd kan worden. (Op basis van een OPP). Tevens worden er indien nodig organisatorische aanpassingen gerealiseerd voor betreffende leerlingen.

Proces en structuur

Aanwezige deskundigheid binnen het team

Geen specifieke deskundigheid aanwezig.

Aandacht en tijd die het team kan vrijmaken voor een leerling

Indien een leerling door zijn fysieke beperking belemmerd wordt in het succesvol volgen van het onderwijs, wordt de leerling opgenomen in het EP en op basis van een OPP begeleid.

Protocollen, aanpakken, programma's, methodieken en materialen die de school heeft

Afhankelijk van de ondersteuningsbehoefte van de leerling wordt er een protocol rondom deze leerling opgesteld.

Inrichting ruimtelijk omgeving

Afhankelijk van de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

Samenwerkingsrelaties met ouders en onderwijs- en ketenpartners.

Indien nodig wordt er een OPP opgesteld in overleg met de ouders. Indien nodig wordt er ambulante begeleiding ingezet.

3 Ambitie

Het Vlier kent een uitstekend functionerend Expertisepunt waarin leerlingen die problemen hebben van gedragsmatige, sociaal-emotionele, psychische of medische aard terecht kunnen onder schooltijd. Het betreft problemen die dusdanig zijn dat ze de schoolontwikkeling belemmeren en die niet binnen de reguliere setting in de klas en de mentorgroep in voldoende mate opgevangen kunnen worden.

Het Expertisepunt werkt handelingsgericht samen met de betrokken leerling, ouders, hulpverlening en school. Er wordt een plan opgesteld (OPP) met daarin duidelijk vastgestelde doelen. Om deze handelingsplannen te optimaliseren, is het belangrijk goede contacten te hebben en te onderhouden met de externe hulpverlenende instanties.

De school heeft het voornemen om dit plan geregeld te evalueren met betrokken partijen om vast te stellen in hoeverre de bepaalde doelen al bereikt zijn en of de begeleiding eventueel aangepast zou moeten worden. Verder heeft de school de ambitie om ook met data het rendement van de geboden ondersteuning nog meer inzichtelijk te maken.

Aan de uitvoerende kant heeft Het Vlier het streven om de contacten tussen het Expertisepunt en betrokken docenten te optimaliseren, om zo de docenten nog beter te kunnen ondersteunen in hun werkzaamheden met zorgleerlingen. Hiervoor zou scholing door leden van het Expertisepunt of externen ingezet kunnen worden, maar ook collegiale consultatie is hiervoor een geschikt middel.

Het Vlier heeft de ambitie het Expertisepunt voor de langere termijn in stand te houden, teneinde recht te kunnen blijven doen aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen met diverse problemen.

Tenslotte zou Het Vlier graag vakondersteunende modules ontwikkelen waarvoor leerlingen geselecteerd worden al bij binnenkomst op de school. Het gaat dan om basisvaardigheden per vak die bij leerlingen kunnen ontbreken en die dus in de eerste periode middels een module gerepareerd kunnen worden.

Bijlage

DE BASISONDERSTEUNING

In het Samenwerkingsverband vo Deventer wordt verstaan onder basisondersteuning:

1. geheel van preventieve en licht curatieve **interventies**
2. die binnen de ondersteunings**structuur** van de school – eventueel samen met ketenpartners –
3. **planmatig**
4. en op een overeengekomen **kwaliteitsniveau** worden uitgevoerd.

Hiermee wordt aangesloten bij het referentiekader Passend onderwijs ⁱ

Onder preventie verstaan we de basisondersteuning voor alle leerlingen die er op is gericht om tijdig leerproblemen en opgroei- en opvoedproblemen te signaleren. Vroegtijdige signalering vereist de aanwezigheid van diagnostische expertise en kan al dan niet in samenwerking met ketenpartners worden georganiseerd. Ook de zorg voor een veilig schoolklimaat (zowel voor leerlingen als medewerkers) maakt deel uit van de basisondersteuning. In de beschrijving van basisondersteuning worden ten minste afspraken vastgelegd over licht curatieve interventies. Deze interventies zijn structureel beschikbaar voor en/of binnen de school en moeten de continuïteit in de schoolloopbaan van een leerling ondersteunen. Voor alle genoemde interventies geldt dat een diagnose behulpzaam is voor het inzetten van handelingsgerichte aanpak, maar niet dat op basis van een diagnose een indicatie wordt afgegeven die recht geeft op extra financiering.

In het navolgende worden de vier aspecten van de basisondersteuning nader omschreven. Bij elk onderdeel staat een algemene omschrijving. Daarna volgt een indicator. Indien een school de basisondersteuning op orde heeft, wordt gerealiseerd wat er bij de indicatoren wordt aangegeven.

In de bijlage staan suggesties voor uitwisseling en aandachtspunten bij een aantal van de onderdelen.

1. Preventieve en lichte curatieve interventies

Preventieve en licht curatieve interventies zijn structureel beschikbaar voor en/of binnen de school en garanderen de continuïteit in de schoolloopbaan voor alle leerlingen.

1.1 Een aanbod voor leerlingen met dyslexie of dyscalculie (conform de protocollen).

Alle scholen baseren hun beleid op een dyslexieprotocol en een dyscalculieprotocol en respecteren daarmee hetgeen wettelijk is bepaald. Dat betekent in ieder geval dat voor leerlingen met een officiële dyslexieverklaring of dyscalculieverklaring de wettelijke toegestane faciliteiten gelden.

Indicator: De school is in staat leerlingen met dyslexie en/of dyscalculie in voldoende mate te ondersteunen. Leerlingen komen in voldoende mate toe aan het verwerken van de leerstof.

1.2 Preventieve of licht curatieve ondersteuning voor leerlingen die op enigerlei wijze achterstand dreigen op te lopen of hebben opgelopen op het aan hen aangeboden onderwijsprogramma

Het betreft hier achterstanden bij taal en/of rekenen voor zover dit al niet aan de orde is geweest in het kader van het dyslexie- en dyscalculie beleid. Verder betreft het achterstand bij alle andere aangeboden vakken die meetellen bij de overgang en/of het examen.

De ondersteuning kan de vorm aannemen van rt-lessen aan groepen of individuele leerlingen al dan niet op basis van een handelingsplan. Ook kan er sprake zijn van geïntegreerde rt binnen de regulier lessen. Ook huiswerkbegeleiding en aandacht voor studievoordigheden kan een geschikte vorm van ondersteuning zijn.

Indicator: De school is in voldoende mate in staat voor de betreffende doelgroep adequate ondersteuning te bieden. Leerlingen komen in voldoende mate toe aan het verwerken van de leerstof.

1.3 Onderwijsprogramma's en leerlijnen die zijn afgestemd op leerlingen die binnen een bepaalde leerlijn voor een of meerdere vakgebieden bovengemiddelde begaafd zijn.

Voor leerlingen die een bepaalde leerlijn volgen maar daarbinnen voor een of meerdere vakgebieden meer in hun mars blijken te hebben, is er de mogelijkheid op een hoger niveau het betreffende onderwijs te volgen.

Indicator: De school is in staat voor leerlingen uit de betreffende doelgroep voldoende uitdaging te bieden ter stimulering van hun ontwikkeling.

1.4 Onderwijsprogramma's en leerlijnen die zijn afgestemd op leerlingen die meer begaafd zijn

Voor leerlingen die meer begaafd zijn is er de mogelijkheid aanvullende programma's te volgen, projecten uit te werken en/of in sneller tempo door een programma heen te werken. Dat kan op individuele basis of in zogenaamde plusklassen.

Indicator: De school is in staat voor leerlingen uit de betreffende doelgroep voldoende uitdaging te bieden ter stimulering van hun ontwikkeling.

1.5 Fysieke toegankelijkheid van schoolgebouwen, aangepaste werk- en instructieruimtes en de beschikbaarheid van hulpmiddelen voor leerlingen die dit nodig hebben

Voor leerlingen in een rolstoel moet een gebouw fysiek toegankelijk zijn. Maar het is ook prettig dat studenten die slecht zien of slecht horen gebruik kunnen maken van faciliteiten. Daarnaast kun je gebouwen zo inrichten dat studenten met psychische beperkingen, autisme of ADHD minder gauw verdwalen en zich prettig voelen op hun onderwijsinstelling.

Indicator: De inrichting van de school en de beschikbaarheid van hulpmiddelen is dusdanig dat leerlingen uit de betreffende doelgroep in staat gesteld worden het reguliere onderwijsprogramma zoveel als mogelijk te volgen.

1.6 (Ortho-)pedagogische en/of (ortho-)didactische programma's en methodieken die gericht zijn op sociale veiligheid en het voorkomen en aanpakken van gedrags-/ sociaal-emotionele problemen

Scholen geven aandacht aan problemen die zich voor kunnen doen in de sociaal-emotionele ontwikkeling en sociaal hinderlijk gedrag. Thema's hierbij zijn pesten, faalangst, sociale vaardigheden en/of problematieken in de sociale omgeving van de leerling zoals omgaan met echtscheiding, rouw en verdriet.

In mentorlessen worden problematieken bespreekbaar gemaakt. Buiten het verband van de mentorklas wordt ondersteuning geboden op individueel niveau in de vorm van begeleidingsgesprekken en/of in groepsverband trainingen aangeboden op boven klassikaal niveau, zoals een sova-training of een faalangstreductietraining.

Indicator: De school is in staat een voldoende veilig klimaat voor leerlingen te scheppen en tevens voldoende ondersteuning te bieden in geval van lichte gedrag's- en/of sociaal-emotionele problematiek, opdat de ontwikkeling van de betreffende leerling zo min mogelijk wordt belast.

1.7 Een protocol voor medische handelingen

Binnen de school is in voldoende mate geregeld wie welke verantwoordelijkheden en taken heeft aangaande medisch handelen.

Indicator: De school is in staat leerlingen adequate en verantwoord op te vangen in geval medisch handelen noodzakelijk is.

1.8 De curatieve zorg en ondersteuning die de school samen met ketenpartners kan bieden.

Het gaat hier om de zorg en ondersteuning die onder de basisondersteuning vallen. Bijvoorbeeld een training voor leerlingen die door een externe instantie wordt aangeboden zonder dat daarvoor een beroep wordt gedaan op de middelen van het samenwerkingsverband.

Indicator: De school maakt waar mogelijk gebruik van beschikbare curatieve zorg en ondersteuning die door ketenpartners wordt aangeboden zonder dat daarvoor een beroep gedaan hoeft te worden op de middelen van het samenwerkingsverband.

2. Ondersteuningsstructuur

Hier gaat het om de mate waarin zaken structureel zijn ingebed in de school.

2.1 Organogram van de ondersteuningsstructuur

De ondersteuningsstructuur is beschreven in een organogram met toelichting

Indicator: Een organogram is aanwezig en maakt, voor wie dat van belang is, voldoende inzichtelijk hoe de ondersteuningsstructuur is georganiseerd.

De ondersteuningsstructuur voorziet in:

2.2 Afstemming met ouders

De ouders blijven de eerst verantwoordelijke voor de opvoeding van het kind. Voor zover dat aan de orde is stelt de school hen in voldoende mate daartoe in staat. Daartoe worden ouders in voldoende mate geïnformeerd over de gang van zaken op school, de ontwikkeling van hun kind en de eventuele problemen die zich daarbij voordoen. Ze worden betrokken en hebben een stem in de wijze waarop hun kind door de school wordt ondersteund in gevallen waar dat wenselijk en noodzakelijk is. We denken hierbij aan zaken als te laat komen en verzuim, leervorderingen, sociaal gedrag, opzet en uitvoering van een eventueel handlingsplan en inschakelen externe personen en instanties (ZAT).

Indicator: Er zijn heldere afspraken gemaakt over de wijze waarop ouders geïnformeerd en betrokken worden en met hen wordt afgestemd, in het bijzonder waar het gaat om de ondersteuning van hun kind. Een en ander is vastgelegd in een document / protocol en betrokkenen zijn hiervan op de hoogte.

2.3 Zorgvuldige toelating

De scholen hanteren bij de toelating een procedure waardoor ze zich een beeld kunnen vormen van de leerlingen die gaan instromen. In veel gevallen betreft dat een analyse van de informatie afkomstig van de aanleverende scholen. Vaak ook worden de aanleverende scholen bezocht.

Indicator: Leerlingen stromen op het juiste niveau in. Vooraf heeft de school een adequaat beeld van de ondersteuningsbehoeften van de toegelaten leerlingen.

2.4. Een ingericht mentoraat

Standaard geven scholen aan dat de mentor het eerste aanspreekpunt is voor leerling, ouders en collega's. Daarmee wordt hem/haar een spilfunctie toegedicht. In eerste aanleg, zeker in het geval van basisondersteuning, vervult hij/zij ook de rol van casemanager / spreekbuis.

Daarnaast is de mentor in meer algemene zin verantwoordelijk voor het wel en wee binnen zijn mentorgroep en het groepsklimaat. In de mentorlessen komen zaken aan de orde op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling, studievaardigheden, agendabeheer, studieplanning e.d.

Indicator: De communicatie rond leerlingen is helder voor alle betrokkenen. Het pedagogisch klimaat van de school is stimulerend voor de ontwikkeling van haar leerlingen.

2.5 Georganiseerde vorm van leerlingbespreking

Leerlingbesprekingen kunnen op veel manieren vorm krijgen. De meest elementaire is de rapportbespreking, voor zover dat meer is dan enkel het uitwisselen van rapportcijfers. Van belang is dat op schoolniveau de ontwikkeling van leerlingen en de eventuele problemen die zich daarbij voordoen besproken wordt met betrokken teamleden. Een onderscheid kan gemaakt worden tussen een meer op signalering gerichte leerlingbespreking en een meer handelingsgerichte leerlingbespreking. In het eerste geval worden alle leerlingen van een bepaalde groep besproken. In het tweede geval de leerlingen die om de een of andere reden extra ondersteuning behoeven.

Verder zien we verschillen in frequentie en verschillen in participanten, zowel intern als extern.

Indicator: Op schoolniveau zijn alle leerlingen in beeld. In geval een leerling aanvullende of extra ondersteuning behoeft wordt met betrokken teamleden alle relevante informatie gedeeld en wordt zo optimaal mogelijk de binnen het team aanwezige expertise ingezet om de meest adequate ondersteuning vorm te geven.

2.6 Een zorgcoördinator / intern begeleider

Alle scholen hebben een zorgcoördinator of intern begeleider. Verschillen zijn er in taakstelling en uitvoering.

Indicator: De organisatie van de aanvullende ondersteuning binnen de basisondersteuning en de extra ondersteuning voldoet naar behoren.

2.7 Een Zorg Advies Team of Commissie van Begeleiding (ZAT)

Interne en externe deskundige vormen samen het ZAT. Het gaat daarbij om het bijeenbrengen van expertise om kwalitatief goed extra ondersteuning te kunnen bieden. Tevens gaat het om afstemming, in het bijzonder tussen school en externe partners, waarbij elk vanuit de eigen verantwoordelijkheid zich inzet voor de ondersteuning van de leerling en/of zijn directe omgeving, veelal het gezin waar de leerling uit afkomstig is. Het overleg tussen de interne en externe deskundigen kan per school verschillend worden ingevuld. Het kan daarbij gaan om regelmatige bijeenkomsten van het gehele ZAT of enkel de betrokken deskundigen en/of bilateraal overleg indien de situatie daarom vraagt.

Indicator: De ondersteuning die door de samenwerkende partners intern en extern wordt geboden, wordt door de samenwerking versterkt.

2.8 Een vertrouwenspersoon

De school heeft tenminste één vertrouwenspersoon voor de leerlingen, ouders en medewerkers.

Indicator: In geval van persoonlijk problemen met betrekking tot zaken als ongewenste omgangsvormen, integriteitsschending en/of organisatorische misstanden, kunnen betrokkenen (personeel, leerlingen en ouders) in alle vertrouwelijkheid, hun verhaal doen.
Het management is in algemene bewoordingen geïnformeerd over de mate van sociale veiligheid en openheid op school. Zowel voor zover dat betrekking heeft op het personeel, als de leerlingen en hun ouders.

2.9 Warme overdracht

Warme overdracht heeft betrekking op het persoonlijke contact tussen aanleverende en ontvangende school. In geval van de overgang van primair naar voortgezet onderwijs geschiedt dit doorgaans in de vorm van bezoek aan de basisschool.

Warme overdracht speelt ook bij tussentijdse in- en uitstroom en de overgang naar vervolgonderwijs c.q. arbeidsmarkt (praktijkonderwijs).

Ook is warme overdracht aan de orde bij de overgang van de ene klas (mentor) naar de andere.

Indicator: De school en de betrokken teamleden zijn in voldoende mate geïnformeerd over de ontwikkeling van de leerling, opdat daar met het onderwijs en de eventuele aanvullende/extra ondersteuning op aangesloten kan worden.

2.10 Interne communicatie rond aanvullende en/of extra ondersteuning en/of specifieke bijzonderheden aangaande individuele leerlingen

Voor zover er zaken zijn waar teamleden in de omgang met individuele leerlingen rekening mee te houden hebben zijn zij daarover op adequate wijze geïnformeerd. Dit betreft zowel docenten als onderwijsondersteunend personeel.

Indicator: De betrokken teamleden zijn in voldoende mate geïnformeerd over de ontwikkeling van de leerling, opdat daar met het onderwijs en de eventuele aanvullende/extra ondersteuning op aangesloten kan worden.

2.11 De mogelijkheid een orthopedagoog / schoolpsycholoog te betrekken

De school heeft een orthopedagoog / schoolpsycholoog in dienst of kan op andere wijze over deze expertise beschikken.

Indicator: De school kan beroep doen op de expertise van een orthopedagoog / schoolpsycholoog ten behoeve van de vormgeving van eventuele aanvullende / extra ondersteuning.

3. Planmatige aanpak

De school beschikt over:

3.1 Een omschreven signaleringssysteem.

Met:

- vaste momenten waarop onderzoek plaatsvindt naar cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling aan de hand van signaleringsinstrumenten tijdens eerste en tweede jaar.
- een vastgestelde procedure als problemen worden gesignaleerd.
- verzuimbeleid

Indicator: Problemen die zich voordoen in de ontwikkeling van leerlingen worden tijdig gesignaleerd. Aansluitend wordt passende actie ondernomen.

3.2 Een omschreven leerlingvolgsysteem waarbij van iedere leerling een dossier wordt bijgehouden waarin opgenomen:

- de cognitieve, motorische en creatieve ontwikkeling
- de resultaten van aanvullende testen, toetsen en observaties
- informatie m.b.t. de sociaal-emotionele ontwikkeling

Indicator: Relevante informatie over de ontwikkeling van leerlingen en hun achtergrond is toegankelijk voor betrokken teamleden en voldoende beveiligd opgeslagen conform de privacy voorschriften.

3.3 Een procedure voor het opstellen en bewaken van handelingsplannen / individuele ontwikkelingsplannen voor leerlingen die binnen de basisondersteuning aanvullende ondersteuning behoeven

Spreekt voor zich.

Indicator: Voor alle betrokkenen is het helder wanneer en op welke wijze een handelingsplan / individueel ontwikkelingsplan wordt opgesteld en hoe de voortgang daarbij bewaakt wordt.

3.4 Een vorm van leerlingbespreking die gericht is op de onderlinge ondersteuning van het team t.a.v. de zorg waaronder:

- overleg over studievorderingen, gesignaleerde problemen, functioneren van jaargroepen.
- Intervisie gericht op het vergroten van deskundigheid

Indicator: Teamleden kunnen hun deskundigheid bevorderen m.b.t. het bieden ondersteuning aan leerlingen door onderlinge uitwisseling van ervaringen en kennis en reflectie daarop.

3.5 Een informatieprotocol dat vastlegt op welke wijze de contacten met ouders \ verzorgers en instanties verlopen indien zich problemen voordoen.

Spreekt voor zich.

Indicator: Voor alle betrokkenen is het helder wanneer en op welke wijze bedoelde contacten dienen te verlopen.

4. Een overeengekomen kwaliteitsniveau

4.1 De school voldoet aan de kwaliteitseisen conform het waarderingskader van de inspectie. Voor de school geldt tenminste het kwaliteitsniveau basistoezicht.

Spreekt voor zich.

Indicator: Voor de school geldt tenminste kwaliteitsniveau het basistoezicht.

4.2 De school heeft een zorgplan / zorgparagraaf

Waarin is opgenomen een omschreven visie op de ontwikkeling van het zorgaanbod in de school waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan het bevorderen van deskundigheid en draagvlak voor het zorgbeleid van de school.

Indicator: De schoolontwikkeling m.b.t. aanvullende / extra ondersteuning voor leerlingen die daar behoefte aan hebben wordt planmatig opgepakt.

4.3 De school gaat systematisch na in hoeverre haar inspanningen aangaande het zorgaanbod rendeert.

Indicator: De school leert van opgedane ervaringen en baseert daarop de verdere ontwikkeling van het schoolbeleid.

ⁱ PO-Raad, VO-Raad, AOC Raad en MBO Raad, Referentiekader Passend Onderwijs. Utrecht, Januari 2013